

LAUSUNTOJEN KOOSTE

1. YLEISTÄ OHJAUSRYHMÄN ESITYKSISTÄ

Ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämishankkeen (TUTKE) loppuraportti luovutettiin opetusministeri Henna Virkkuselle 3.12.2010.

Raportti liitettiin opetus- ja kulttuuriministeriön internet-sivuille. Samanaikaisesti ministeriö lähetti työelämän järjestöille ja koulutuksen järjestäjille pyynnön lausua loppuraportissa esitetyistä tutkintojärjestelmän kehittämisesityksistä. Lausunnot pyydettiin lähettämään 18.3.2011 mennessä.

Lausuntoja saatiin yhteensä 82 eri taholta.

TUTKE-loppuraportti sai pääosin myönteisen palautteen. Hanke on koettu hyväksi, tehdyt esitykset perustelluiksi, kannatettaviksi ja oikeansuuntaisiksi. Siinä on otettu huomioon koulutuspoliittiset linjaukset, aiemmin tehdyt selvitykset ja toisen asteen tutkintojen asema koulutusjärjestelmässä.

Hankkeessa ja kehittämisehdotuksissa on hyvin korostunut työelämälähtöisyys ja yhteistyö järjestelmän ja ohjausryhmätyöskentelyn eri vaiheissa. Lausunnoissa toisaalta todettiin, että työelämäyhteistyö käytännössä toteutuu puutteellisesti. (SuPer, Suomen Yrittäjät). Lisäksi mainittiin, että työelämällekin pitää jättää vastuuta työntekijöiden kouluttamisesta ja sitouttamisesta (tutkintotoimikunta). Kehittämisesitysten toteutuksissa on otettava huomioon ja turvattava työelämän säädeltyjä ammatteja koskevat säädökset, viranomaisvaatimukset ja eri kelpoisuusehdot (Kirkon työmarkkinalaitos, ilmailualan ja merenkulun koulutustoimikunnat, SuPer).

Lausunnoissa tarkasteltiin myös ammatillisen koulutusjärjestelmän suhdetta Suomen koko koulutusjärjestelmään. Nostettiin esille, että koulutusjärjestelmää ja sen kehittämistä tulee tarkastella kokonaisuutena, ei vain ammatillisen koulutuksen lähtökohdista. (EK, JHL, Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry.). Erityisesti koulutukselliset jatkumot toisen asteen koulutuksesta ja tutkinnoista tulee ottaa kehittämisessä huomioon. On myös korostettava koulutuksen alueellisen tasa-arvon tärkeyttä ja valtion roolia tasapuolisen rahoituksen turvaamista eripuolilla maata (SuPer). Esitettiin myös näkemys, että ammatillisten perustutkintojen tulee muodostaa opetussuunnitelmallisen jatkumon perusopetukselle (Kuntaliitto). Kahden koulutustoimikunnan kriittisessä lausunnossa oli kantana se, ettei ole perusteltua muuttaa radikaalisti nykyistä tilannetta.

TUTKE-ohjausryhmän tekemien esitysten käytäntöön viemisessä oli kaksi toivetta: yhtäältä korostettiin sitä, että loppuraporttiin kerätyt asiat tulisi viedä mahdollisimman nopeasti

käytäntöön (Kiinteistöpalvelut ry.). Toisaalta taas toivottiin, että uudistamistoimenpiteille on jätettävä riittävän pitkä toteutusaika, tai että uudistusten toteutusaikataulua tulee tarkistaa (11 asiasta lausunutta tahoja). Kannetaan huolta siitä, että sekä työelämän yritykset, organisaatiot ja muut tahot että koulutuksen ja tutkintojen järjestäjät ehtivät sopeutua muuttuneisiin tilanteisiin ja säädöksiin.

Loppuraportin lausunnoissa esitettiin huoli henkilö-, osaamis-, aika- ja rahoitusresurssien riittävydestä TUTKE-hankkeen laajaan uudistamistyöhön (Akava, Koneyrittäjien liitto, SuPer, kaksi tutkintotoimikuntaa). Samoin toivottiin / edellytettiin, että OAJ:n edustajien (opettajien) tulee olla mukana kaikissa työryhmissä, myös TUTKEssa. (Akava, OAJ, tietojenkäsittelyalan koulutustoimikunta).

2. TUTKINTORAKENTEEN JA TUTKINTOJEN TYÖELÄMÄVASTAAVUUS JA KYKY REAGOIDA MUUTOKSIIN

2.1. Ammatillisen tutkintojärjestelmän yhteistyö työelämän ja keskeisten sidosryhmien kanssa

Jokainen työelämä- ja sidosryhmäyhteistyöstä lausunut taho (yhteensä 38 asiasta lausunutta tahoja) kannatti työelämäyhteistyön jatkamista, syventämistä ja edelleen kehittämistä. Korostettiin sitä, että tutkintojen ja tutkintojärjestelmän kehittämisen tulee tapahtua työelämän ja asiakkaiden tarpeista, ei hallinnon näkökulmasta. (Erityisen keskeinen rooli on koulutus- ja tutkintotoimikunnilla. Kriittisiä puheenvuoroja esittivät SuPer ("Käytännössä työelämälähtöisyys toteutuu puutteellisesti." ja Autoalan Keskusliitto ("Loppuraportissa korostettiin työelämälähtöisyyden lisäämistä ja joustavuutta. Mielestämme tämä asia vaatii konkreettisempaa lähestymistapaa, ja vaatii erillisen pohdinnan käytännön toteutuksesta eri osapuolten kesken.")).

2.2. Tutkintojen tuottama / edellyttämä osaaminen on hyödynnettävissä useammassa kuin yhdessä työpaikassa

Kaikki asiasta lausuneet tahot ovat kannattaneet sitä, että tutkinnoissa osoitettu ja valmistavassa koulutuksessa tuotettu osaaminen on hyödynnettävissä useammassa kuin yhdessä työpaikassa (yhteensä 38 asiasta lausunutta tahoja). Lisäksi kuitenkin mainittiin, että joillakin aloilla tulee mahdollistaa myös kapea työelämässä tarvittava erikoisosaaminen sekä se, että tutkintorakenteen tulee palvella myös harvojen työnantajien tarvetta.

2.3. Tutkintorakenteeseen kuuluu kolme tutkintotyyppiä

Ammatillisen tutkintorakenteen tutkintotyypeistä (ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto) saatiin 52 mainintaa, joista 51 kannatti kolmea tutkintotyyppiä. Kahta tutkintotyyppiä kannatti eläintenhoiton tutkintotoimikunta kommentoiden: ”Kaksi tutkintotyyppiä, jolloin perustutkinto ja ammattitutkinto yhdistyisivät ja jatkotutkintona olisi erikoisammattitutkinto.”

Tutkintotyyppien tarkennuksina esitettiin tutkintotyyppien tarkentamista niin, että ammatillisten perustutkintojen tulee toimia alalletulotutkintoina sekä turvaamassa henkilön jatko-opintokelpoisuutta; ammattitutkinto on ammattiosaajan tutkinto, erikoisammattitutkinto on esimiehen ja alan erikoisasiantuntijan tutkinto (mm. AMKE ry, OAJ, koulutus- ja tutkintotoimikuntia). Perustutkinnoissa lähtökohtana eivät ole vain tutkinnon suorittajan ammatilliset ja yksilölliset valinnat, vaan niissä on otettava huomioon myös kasvatukselliset ja sisällölliset näkökohdat (PAM, SuPer). Erikoisammattitutkinnoissa on puolestaan selvitettävä työnjohtotehtävissä toimivien koulutustarpeet ottaen huomioon alakohtaiset erityispiirteet (Sähkö-, elektroniikka- ja tietotekniikka-alan koulutustoimikunta, EK).

2.4. Tutkintotyyppien jatkumot

Tutkintotyyppien jatkumoista esitettiin, että tulee selkeyttää eri tutkintotyyppien välisiä eroja (16 mainintaa). Eri tutkintotyyppien jatkumoa on arvioitava tutkintojen uudistamisen yhteydessä. Useat tahot mainitsivat, että jatkumoa ei tule luoda pakotetusti, vaan jos jatkumo ei ole luonteva tai sitä ei tarvita, sitä ei tule luoda. Tutkintotyyppejä ja niiden jatkumoa on kehitettävä työelämän vaatimusten mukaisina syventävinä tai monipuolistavina alakohtaisina jatkumoina. Lisäksi toivotaan, että ammatillisen koulutuksen jatkumot otettaisiin huomioon myös korkeakoulutuksessa (Rakennusteollisuus).

2.5. Koulutus- ja opintoalaluokittelu vs. klusteriajattelu

TUTKE-ohjausryhmän loppuraportissa esitettiin nykyisestä koulutus- ja opintoalakohtaisesta luokittelujärjestelmästä siirtymistä klusteripohjaiseen luokitteluun.

Klusteriajattelua tai siihen siirtymistä puolsi 24 tahoja (mm. EK, Kemianteollisuus, Kiinteistöpalvelut, Kuntaliitto, PAM, Rakennusteollisuus RT, Suomen ammatilliset rehtorit ry, Suomen oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry, Valtion työmarkkinalaitos).

Puoltavissa kannanotoissa nostettiin esille se, että lopullisesta klusterijaosta tulee päättää yhdessä työelämän, koulutus- ja tutkintotoimikuntien kanssa. Esitettiin myös, että koulutus- ja tutkintotoimikuntarakenteen tulee perustua samaan klusterijakoon (KOEL).

Toisaalta 10 taho esitti pysyttämistä nykyisessä koulutus- ja opintoalaluokittelussa (mm. Kirkon työmarkkinalaitos, STTK, Suomen Yrittäjät, Teknologiateollisuus).

Perusteluina esitettiin, että

- Klusteripohjainen tutkintojen luokittelu on ennakoinnin ja kehittämisen väline, muutoin on hyvä säilyttää nykyinen koulutus- ja opintoalaluokitus.
- Joillekin toimialoille koulutus- ja opintoalaluokitusten ja klusteripohjaisen luokittelun yhdistelmä on paras vaihtoehto.
- Koulutusjärjestelmän perusluokitusten taas tulisi säilyä suhteellisen johdonmukaisen vertailukelpoisina pidemmälläkin aikajänteellä sekä olla kansainvälisesti vertailukelpoisia.
- Koko järjestelmän muuttaminen klusterimallin mukaiseksi ei ole perusteltua, koska eri työelämän tahoilla klusterirakenne on erilainen.

Luokitusten jatkoselvittelyn kannalla oli 9 taho (mm. Kaupan liitto, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Matkailu- ja ravintolapalvelut, Sosiaali- ja terveysministeriö, SuPer ry).

Perusteluina mainittiin, että:

- klusterijakoon siirtyminen vaatii opetus- ja kulttuuriministeriön jatkoselvitystä ja työelämän, mm. koulutustoimikuntien, kuulemista selvityksen yhteydessä.,
- alueellisten ja paikallisten olosuhteiden ja rajapintojen erilaisuuden vaikutukset klusteripohjaiseen kehitystyöhön tulee arvioida.
- klusteriajattelu ei ehkä ole toimiva kaikilla koulutuksen aloilla.
- liian laaja-alainen klusteriajattelu voi hämärtää työelämässä tarvittavien osaamis- ja ammattitaitovaatimusten määrittelyä.
- klusteriluokittelun lisäselvityksessä on huomioitava myös korkea-aste ja kansainvälinen kehitys.

Yksi taho esitti, että tutkinnot luokitellaan kulloisenkin tarpeen mukaan.

7 taholla ei ollut suoraa kantaa klusteri- tai koulutuslaluokittelun suhteen.

Perusteluina mainittiin, että:

- klusteriajattelua tulee lähestyä työelämän, tutkintojärjestelmän ja koulutuksen näkökulmista.
- selkeä, joustava ja yhtenevä rakenne tutkinnon muodostumisessa on tärkeämpää kuin uuden valtakunnallisen klusterirakenteen luonti.
- klustereista ei saa tulla itsetarkoitus.

2.6. Tutkintojen perusteiden työelämäperusteisuus ja tutkinnon osien koostuminen

Jokainen tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyydestä lausunut taho kannatti tutkintojen perusteiden työelämälähtöisyyttä (yhteensä 39 tahoja).

Toivottiin kiinnitettävän huomiota järjestelmän reagoitivalmiuteen sekä erityisryhmien tarpeiden huomioonottamiseen.

Tutkintojen muodostumiselle edellytettiin täsmällisiä muodostumissääntöjä, jotka turvaavat alan tai ammatin perus- / ydinosaamisen sekä työelämän tai yksilön asettamat erityisosaamisen vaatimukset (8 tahoja). Koulutus- ja tutkintotoimikuntien toivottiin jatkossakin vaikuttavan tutkintojen perusteisiin ja tutkintorakenteen uudistamiseen (11 tahoja).

2.7. Tutkintojen ja tutkintorakenteen uudistaminen

Tutkintojärjestelmää ja tutkintorakennetta tulee kehittää joustavammaksi ja reagoivammaksi yhdessä työelämän toimijoiden kanssa. Keskeinen rooli on koulutus- ja tutkintotoimikunnilla. Kuitenkaan muutosten ei tule olla itsetarkoitus. Tutkintorakenteen ja tutkintojen uudistamistarvetta on tarkasteltava riittävän usein, säännöllisesti tai vuosittain. Uudistamistarpeen arviointi ei saa olla virkamiesjohtoista vaan aidosti työelämän tarpeista lähtevää. Toisaalta vuosittainen tutkintorakenteen päivitystarkastelu koettiin melko tiheäksi. Eräs koulutustoimikunta totesi, että kaikkeen työelämässä tarpeelliseen osaamiseen ei kuitenkaan ole mielekästä rakentaa jotain tutkintoa tai tutkinnon osaa.

Yhteisenä näkemyksenä vaikutti olevan se, että työelämän osaamistarpeisiin vastataan ensisijassa hyödyntämällä olemassa olevia tutkinnon osia, uudistamalla olemassa olevia tutkinnon osia sisällöllisesti ja kehittämällä olemassa oleviin tutkintoihin uusia tutkinnon osia, ei siis uudistamalla koko tutkintoa työelämältä tulleiden palautteiden pohjalta. On kiinnitettävä huomiota tutkintojen tasalaatuisuuteen ja työelämävastaavuuteen silloin, kun tutkintoihin voitaisiin liittää osia monista erilaisista tutkinnoista. Samoin uudistuksissa on huolehdittava siitä, ettei ammatillisuus pelkisty hajanaisiksi kokonaisuuksiksi, jolloin ammattiin valmistujista ei tule minkään alan ammattiosaajia.

3. TUTKINTOJÄRJESTELMÄN KOKONAISUUS JA TUTKINTORAKENTEEN SELKEYS

3.1. Tutkintorakennetta koskevat asetukset

Kaikki tutkintorakenne-esityksestä lausuneet kannattivat kahden tutkintorakenne-esityksen yhdistämistä yhdeksi asetukseksi kaikista ammatillisista tutkinnoista (yhteensä 26 tahoja).

3.2. Tutkintojen ja osaamisalojen nimet ja tutkintonimikkeet

TUTKE-ohjausryhmä esitti loppuraportissa, että tutkintojen ja niiden osaamisalojen nimet yhtenäistetään viittaamaan alaan ja toimintoon. Pääosa esitykseen lausuneista (23 tahoja) kannatti tätä, mutta yksi koulutustoimikunta lausui, että tutkintojen nimet ovat vakiintuneet ja nimien muuttaminen ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on kyseenalaista. Suomen Yrittäjät esitti, että tutkintojen nimet viittaisivat ensi sijassa ammattiin.

Ohjausryhmä esitti myös, että ammatillisiin tutkintoihin otetaan käyttöön tutkintonimikkeet, silloin kun se katsotaan tarpeelliseksi.

Pääosa tästä teemasta lausuneita (18 tahoja) piti tutkintonimikkeiden käyttöönottoa suotavana, tutkintojen arvostusta ja tunnettuutta lisäävänä, kunhan ne ovat selkeitä ja yksiselitteisiä, perusteltuja ja luontevia. Silti on varmistettava tutkintonimikkeiden muutosten yhteydessä niiden asema eri alojen kelpoisuussäädöksissä (Kirkon työmarkkinalaitos, ilmailualan ja merenkulun koulutustoimikunnat, SuPer). Kolme tahoja oli sitä mieltä, että ko. aloilla tutkintonimikkeiden käyttö on kyseenalaista joko laaja-alaisen perustutkinnon vuoksi tai että ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa tutkintonimikkeiden käyttöönotto ei ole tarpeen.

Kriittisinä kannanottoina tulivat kuitenkin huomiot siitä, että nykyisten tutkintojen nimien ja tutkintonimikkeiden säilyttäminen on kannatettavaa, koska ne ovat tunnettuja työelämässä (mm. KOEL). Yhden koulutustoimikunnan mielestä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen nimissä ei ole syytä mennä alakohtaisiin nimiin eikä laatia tutkintonimikkeitä.

3.3. Tutkintotyyppien kriteerien määrittely ja NQF

Ohjausryhmän esittämä eri tutkintotyyppien kriteerien määrittely pidettiin yksimielisesti tarpeellisena. Kiinnitettiin huomiota siihen, että kriteerit määritellään opetushallinnon, työelämän toimijoiden ja koulutuksen järjestäjien yhteistyönä liittäen kriteerit NQF:ään ja ECVET:iin.

NQF-vaativuustasojen määrittelyä pitivät siitä lausuneet tahot sinänsä hyvänä. Mielipiteitä herätti ainoastaan se, että saman tutkintotyypin tutkinnot saattavat sijoittua eri NQF-tasolle. Kannanottoina esitettiin, että ”Samana tyyppinä tutkinnot (at, eat) samalle tasolle.” ja ”Ammatillisissa tutkinnoissa ei NQF –tasoa 6, vaan selkeyden ja asemoinnin vuoksi kaikki ammatilliset tutkinnot tulisi sijoittaa tasolle 4 ja 5.”

4. TUTKINTOJEN KOKONAISUUS

4.1. Saman alan tutkintotyyppien kokonaisuus, muodostumissäännöt ja perusteiden valmistelu

Tärkeäksi tutkintojärjestelmässä koettiin tutkintojen tarkastelu kokonaisuutena.

Enemmistö teemasta lausuneista toivoi, että saman alan tutkinnot, tutkintotyypit ja tutkinnon osat muodostavat kokonaisuuden (13 tahoja). Tutkinnon perusteiden päällekkäisyyksien uskottiin vähenevän, mutta toisaalta todettiin haasteiden tutkinnonosien valmistelussa ja kriteerien määrittelyssä sekä erityisalueille soveltamisessa kasvavan. Saman alan tutkintojen yhtenevien osaamisalueiden /tutkinnon osien yhdistämisen mainittiin selkeyttävän ja joustavoittavan ammattitaidon täydentämistä. Kokonaisuuksia muodostettaessa edellytettiin, että todellinen ammattirakenne otetaan huomioon, samoin hyväksiluku ammattikorkeakouluopintoihin. Jos alakohtaisiin tutkintoihin siirrytään, lausuttiin, että ammattialan tai tutkinnon pakolliset osat määritellään. Joustavuuden kannalta tulisi voida valita osia myös alan ulkopuolisista tutkinnoista. Kriittisenä näkökulmana alakohtaiseen tutkintojen kokonaisuuteen todettiin, että ” Tulisi todeta tarkoitus ja tarve lähestyä kehittämistä kahdesta ”suunnasta”: alakohtaisesta ja klusterilähtökohdista. Riskinä toimeenpanossa on, ettei saavuteta alalla ja ammatissa tarvittavaa osaamistasoa.” Samoin toivottiin, että tutkintokokonaisuuden kehittäminen yhtenäisenä ei saa johtaa raskaaseen ja jäykkään rakenteeseen. Toisaalta todettiin, että tutkinnon osien kokonaisuus muodostuminen saman alan tutkintotyypeistä ja niiden osista ei ole toimiva yksittäisen alan kannalta

Joissakin lausunnoissa todettiin, että tutkintojärjestelmässä on tiivistämisen varaa. Rakenteiden yksinkertaistaminen: selkeä rakenne ja vähemmän tutkintoja helpottaisi kokonaisuuden hahmottamista sekä tukisi henkilökohtaistamista.

Tutkintojen perusteita laadittaessa on otettava huomioon erillispätevyydet, kelpoisuusehdot, ammatinharjoittamissäädökset ja pätevyyskorttivaatimukset (Hevosalan tutkintotoimikunta, Koneyrittäjien liitto, Suomen ammatilliset rehtorit ry, Sähkö-, elektroniikka- ja tietotekniikka-alan koulutustoimikunta, Terveysalan koulutustoimikunta).

Tutkintojen muodostumissääntöjä muodostettaessa edellytetään tiivistä yhteistyötä työelämän kanssa. Samoin korostettiin, että tutkinnon muodostuminen ja valinnan mahdollisuudet on pidettävä selkeinä, jotta tutkinnon järjestäjät ja tutkinnon suorittajat

tietävät, mitä ovat tekemässä. Muodostumissäännöillä tulee turvata työelämän edellyttämä vahva alan ammattiosaaminen.

Tutkintojen valmistelun samassa prosessissa, todettiin mahdollisesti olevan haastavaa (6 tahoja). Tutkintojen perusteiden valmistelussa tulee olla mukana riittävä ko. alan ja työelämän edustus sekä huomioidaan ennakoitutyön kautta saatu tieto alan kehityksestä. Mielipiteenä oli, että at- ja eat-tasoilla kestää vuosia, ennen kuin saman alan eri tutkintojen valmistelu saadaan samaa prosessiin.

4.2. Ammatillisten tukintojen tuottaman osaamisen laajuuden määrittely

ECVET-pisteiden käyttöönottoa piti jokainen siitä lausunut taho kannatettavana (25 tahoja). Lisäksi toivottiin, että opetushallinnon ja elinkeino- ja työelämän välillä käydään keskustelua ECVET-pistetyksen periaatteista sekä tutkintotoimikuntien hyödyntämisestä at- ja eat-pistetyksessä (EK).

4.3. Yhteisten osaamisalueiden yhteiset määrittelyt

Yhteisten tutkinnon osien tai yhteisten määrittelyjen laatimista pidettiin yleisperiaatteena piti lähes jokainen lausunut taho myönteisenä (18 tahoja). Useat lausuneista kuitenkin edellyttivät, että yhteinen osa tai määrittely tulee kytkeä alan tai tutkinnon substanssiosaamiseen. Toivottiin, että eri aloille yhteisten osaamisalueiden kehittämisessä tehtäisiin yhteistyötä.

Yksi tutkintotoimikunta edellytti, että tutkintojen perusteet laaditaan jokaiselle tutkinnolle erikseen nykyiseen tapaan.

5. TUTKINTORAKENTEEN JA TUTKINTOJEN JOUSTAVUUS

5.1. Tutkintojen perusteiden joustavat muodostumissäännöt

Valinnaisuuksien ja joustavuuden lisääminen

Kaikki tästä teemasta lausuneet ovat kannattaneet tutkintojen muodostumisen joustavuuden ja valinnaisuuden lisäämistä ohjausryhmän esityksen mukaisesti (yhteensä 42 tahoja). Kiinnitettiin erityisesti huomiota ammatti- ja erikoisammattitutkintojen valinnaisuuksien lisäämiseen.

Tutkintojen on mahdollistettava valinnaisuus sekä osat muista tutkinnoista, jopa yleissivistävistä opinnoista. Esitettiin jopa, että tutkintojen joustavuutta lisättävä esitettyä enemmän: tutkintonimikkeen osioista valitaan tiettyä ECVET-pistemäärää vastaava määrä tutkinnon osia, ei pakollisia osia.

Joustavuuden lisäämisen kriittisiä huomioita olivat:

- Tutkintojen ei tule pirstaloitua liikaa valinnaisuuden myötä .
- Tutkintoihin tulee sisältyä valinnaisuutta, mutta samalla pidettävä huoli siitä, että tutkinnon ydinosaaminen on tunnistettavissa
- Joustavuuden tulee perustua suunnitelmallisuuteen
- Tulee enemmän mahdollisuuksia yksilöllisiin koulutus- ja tutkintopolkuihin, jolloin koulutuksen ja tutkintojen järjestäjien tulee verkostoitua paremmin valinnaisuuden varmistamiseksi.
- Joustava tutkintojen rakentaminen osista on hyvä, mutta joustavuudella tulee olla selkeät rajat.
- Joustavuuden lisäämisen ehdotus on sekä kannatettava että äärimmäisen vaativa. On varottava tilannetta, että alaan vaadittava tutkinto, koottaisiin ”melko hyvin vastaavista osista”. Se ei ole oppijan eikä alan kehityksen kannalta paras mahdollinen ratkaisu.
- Perustutkinnoissa tulee varmistaa, että tutkinnon osien ottaminen toisista tutkinnoista takaa ammattiosaamisen.
- Tutkintojen osittaminen ja valinnanmahdollisuudet voivat johtaa toisarvoisten kompetenssien hankkimiseen. Valinnaisuuden lisääminen yksinään riittää tekemään tutkinnoista työelämärelevantteja. Perusteiden laadinnassa pitää tarkasti miettiä, mitkä valinnaiset osat aidosti lisäävät työelämätaitoja.

Tutkintojen ja tutkinnon osien uudistaminen

Tutkintojen osien päivittäminen todettiin nopeammaksi vaihtoehdoksi kuin koko tutkinnon perusteiden uudistaminen. Tätä uudistamisen mallia tuki 11 tahoja. Tutkintoja päivitettäessä tulee arvioitava, mitä osan tai osien päivittäminen vaikuttaa tutkinnon kokonaisuuteen.

5.2. Alueellisiin, paikallisiin ja kansainvälisiin työelämän tarpeisiin vastaaminen tutkintojen perusteissa

Alueellisiin, paikallisiin ja kansainvälisiin työelämän tarpeisiin vastaaminen tutkinnon perusteissa tuottivat kahdenlaisia lausuntoja:

Yhtäältä kommentoitiin:

- “Tutkintojen on mahdollistettava paikalliset tutkinnon osat.” (tutkintotoimikunta)
- ”Paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat myös näyttötutkintojärjestelmässä.”
(koulutustoimikunta)
- ”Voivatko paikallisesti tarjottavat tutkinnon osat tulla osaksi näyttötutkintoa vain silloin, kun siirrytään ammatillisesta peruskoulutuksesta suorittamaan tutkintoa näyttötutkintona? Jos näin on, kysymme, miksi näyttötutkinnoissa ei voi tarjota jatkossa paikallisia tutkinnon osia?” (Kaupan liitto)

- ”Ammatilliseen koulutukseen tulee voida sisällyttää nykyistä enemmän koulutuksen järjestäjän yhdessä työelämän kanssa laatimia tutkinnon osia.”
(Teknolohiateollisuus)

Toisaalta kommentteina:

- ”Suhtaudumme varovaisesti siihen, että tutkintojärjestelmä vastaisi joustavasti alueellisen, paikallisen tai kansainvälisen työelämän tarpeisiin ohjausryhmän esittämällä tavalla. Huolena on tutkintojen tunnistaminen ja niiden tasavertaisuus työelämässä.” (JHL)
- ”Paikallisuus ja elinkeinolähtöisyys ovat tärkeitä keinoja, mutta laadun varmistamisen on oltava vahvasti mukana. Olisi tärkeää, että koulutus- ja tutkintojärjestelmä entistä paremmin palvelisi yleiseen osaamiseen liittyviä tarpeita.” (MTK)
- ”Perustutkintojen erilaiset rakenteet vaikeuttavat niiden yhdistelemistä paikallisten ja henkilökohtaisten tarpeiden mukaisiksi. Tutkinnon perusteiden rakenteellinen yhteneväisyys sekä riittävä määrä valinnaisia tutkinnon osia mahdollistaa työelämälähtöisyyden paikallisissa toteutuksissa.” (OAJ)

5.2.1. Perustutkintojen paikalliset osat

Paikallisen liikkumavaran tai paikallisten osien käyttömahdollisuutta esitti 12 taho (mm Kemianteollisuus, Kunnallinen työmarkkinalaitos, STTK). Lausuntojen perusteella ei aina voinut päästä selville, tarkoitetaanko paikallisten osien käyttömahdollisuutta myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin. TUTKE-ohjausryhmän loppuraportissa paikalliset osat mainittiin vain ammatillisten perustutkintojen kohdalla, kun taas ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kohdalla paikallisia osia ei mainita. Näin ollen kommentteja ei suoraan voida kohdistaa joko ammatillisiin perustutkintoon tai ammatti- ja erikoisammattitutkintoon.

Tässä yhteenvedossa kommentit, joissa on mainittu paikalliset osat kohdistamatta niitä mihinkään tutkintotyyppiin, on koottu otsikon 5.2.1. alle.

Paikallisia tutkinnon osia esitetään järjestettäväksi silloin, kun ne ovat työelämän tarpeiden mukaisia. Niitä pidettiin hyvänä lisänä tutkintokokonaisuuteen. Paikallisten osien käytössä todettiin, että ne edellyttävät toimivaa ja aktiivista yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja alueen yritysten välillä, jolloin vastuu on koulutuksen järjestäjällä. Samoin korostettiin sitä, että osaaminen on hyödynnettävissä useammassa kuin yhdessä yrityksessä.

4 taho mainitsi, että paikallisen liikkumavaran käyttömahdollisuus tulee lisätä myös näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon. (mm. Energia-alan koulutustoimikunta)

5.2.2. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen soveltaminen alueellisiin työelämän tarpeisiin

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen soveltamisessa alueellisiin työelämän tarpeisiin korostettiin nimenomaan sitä, että perusteet tulee laatia niin, että ne ovat sovellettavissa joustavasti eri alueiden työelämän tarpeisiin. (Suomen ammatilliset rehtorit ry.) Mainittiin myös alueellisiin tarpeisiin viitaten, että ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa ei välttämättä tarvita kokeiluja (koulutustoimikunta).

Paikallisia tutkinnon osien tarvetta myös näyttötutkintoina suoritettaviin perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin esitti Teknologiateollisuus.

Paikallisten tutkinnon osien hyödyntämisen harkitsemista myös ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa esitti koulutustoimikunta, joka sitten jatkoi, että on korostettava näyttötutkintojen henkilökohtaistamisen merkitystä, jolloin voidaan tutkinnon perusteiden puitteissa ottaa huomioon paikalliset olosuhteet. Paikallisissa tutkinnon osissa voi ongelmaksi tulla jatko-opintokelpoisuuden säilyminen, mainitsee ko. koulutustoimikunta.

5.3. Menetelmät kannustamaan tutkinnon osien suorittamista (aiempi tutkinto, rahoitus, ohjaus ja koulutustarjonta)

Näyttötutkintojen on entistä enemmän pystyttävä tunnistamaan ja tunnustamaan aiemmin hankittua osaamista, jonka osalta myös rahoitusjärjestelmää tulee kehittää. (SAKKI)

Ohjauksen merkitystä korostettiin kaikissa niissä lausunnoissa, joissa siihen otettiin kantaa (yhteensä 7 tahoja, mm. Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry, Rakennusteollisuus RT, Teknologiateollisuus). Ohjausta edellyttävät henkilökohtaiset opinto- ja tutkintopolut sekä henkilökohtaistamisen ohjaus. Samalla edistetään yrityskohtaistamista ja työnantajan osaamistarpeiden huomioimista (Suomen Yrittäjät).

Rahoituksen kehittäminen vastaamaan uudistamisen sekä tutkinnon ja tutkinnon osien suorittamisen tarpeita kirvoitti lausuntoja monelta taholta. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää edellytettiin uudistettavan, selkeytettävän ja kehitettävän (yhteensä 14 tahoja). Siihen toivotaan kehitettävän uusia mittareita (Kiinteistöpalvelut ry). Yhtäältä toivottiin, että rahoitus kannustamista koko tutkinnon suorittamiseen (JHL, PAM); enemmistö taas puolestaan toivoi rahoituksen kannustavan tutkinnon osien suorittamiseen ja sitä kautta ammatillisen osaamisen nopeaan ja joustavaan päivittämiseen. Lisäksi esitettiin, että rahoitus sallisi liittää ammatillisen koulutuksen opintoja myös yleissivistävästä koulutuksesta (OAJ).

Muita järjestelmän kehittämiseen liittyviä kommentteja

- Nuorten ammatillisen peruskoulutuksen järjestämisvastuu tulee siirtää kunnille, jolloin kunnat vastaavat lasten ja nuorten esi- ja perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta ja ammatillisesta peruskoulutuksesta. (Kuntaliitto)

- Opintotuki- ja työttömyysturvajärjestelmien tulee ottaa huomioon koulutuksen joustavan järjestämisen (mm. KOEL)
- Hallinnon ja rahoituksen säädökset on otettava huomioon muutettaessa tutkintojärjestelmän kehittämiseen liittyviä säädöksiä (mm. Suomen ammatilliset rehtorit, Teknologiateollisuus, Valtion työmarkkinalaitos)
- Tuloksellisuusrahoituksen osuutta ammatillisen koulutuksen rahoituksessa kasvatettaisiin nykyisestä (SAKKI ry.).